

KETURIŲ „STALO ATRAMŲ“ KONSSENSUSO MODELIS IŠ FUNKCIONALIZMO, TAKIOSIOS MODERNYBĖS BEI KOMPLEKSIŠKOSIOS TEORIJŲ PERSPEKTYVOS

Vladas Bartochevis

Mykolo Romerio universiteto
Mokslo centras

Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva
Telefonas (+370 5) 271 4565

Elektroninis paštas vladasbarto@gmail.com

Pateikta 2014 m. kovo 26 d., parengta spausdinti 2014 m. balandžio 22 d.

doi:10.13165/SMS-14-6-1-01

Anotacija. *Vadovaujantis principu, kad žmonių mobilumo intensifikacija bei visuomenių sudėčių diferenciacija yra de facto vykstantis demokratiškų visuomenių procesas, reagavimas į pliurališkumo dinamiškumą visuomenėse yra viena iš aktualiausių problemų šiuolaikiniame pasaulyje.*

Apžvelgdamas šią problemą ir jos sprendimo galimybes, straipsnio autorius siūlo savo sukurtą naują originalų modelį (KSAK modelis). Šio modelio tikslas yra suteikti tvirtas prielaidas konsensuso ieškojimui. Pliuralioje visuomenėje, kur gyvena skirtingai realybę suvokiantys ir traktuojantys individai, ieškant socialinės darnos negalima remtis universalumu. Šiuo atveju socialinę darną galima pasiekti tik per kompromiso, konsensuso paiešką.

Modelis grindžiamas Emilio Durkheimio, Zygmunto Baumano ir Edgardo Morino įžvalgomis, analizuojama, kaip funkcionalizmo, takiosios modernybės bei kompleksiškoji teorijos patvirtina KSAK modelio teiginius.

Reikšminiai žodžiai: *pliurali visuomenė, konsensusas, funkcionalizmas, takioji modernybė, kompleksiskumas, tolerancija, integracija.*

Įvadas

„Šiandien gyvename globalizacijos ypač paveiktame pasaulyje, kuriame žmonės užmezga ryšius su tais žmonėmis, su kuriais niekada nebūtų susitikę, gyvendami prieš 100 metų.“¹ Žmonių laisvo judėjimo teisės vystymas kartu su technologijų pažanga bet kokią erdvę paverčia prieinamą kiekvienam. „Galima vis tvirtčiau kalbėti apie „geografijos pabaigą.“ Atstumai jau nebesvarbūs ir geografinių sienų idėja vis labiau praranda aktualumą šių dienų pasaulyje. Darosi aišku, kad žemynų, apskritai gaublių skirstymas buvo reikalingas tik dėl atstumų, kai tie atstumai egzistuodavo vien dėl primityvaus transporto ir kelionės sunkumų.“² Tuo tarpu socioekonominiai iššūkiai, politiniai nestabilumai ir ekologiniai pokyčiai – spartina žmonių judėjimą. Dėl išgyvenimo vieni yra išstumiami, kiti dėl tobulėjimo yra traukiami.

1990 metais žmonių, kurie gyveno ne ten, kur gimė, buvo apie 154 milijonai; 2000 metais – 175 milijonai, o 2013 metais šis skaičius siekė 232 milijonus žmonių³.

„Gyventojai radikalčiai keičiasi dėl aukšto imigracijos lygio bei didėjančios vietos gyventojų emigracijos.“⁴ Vis sparčiau keičiantis visuomenės sudėčiai kyla klausimas, kaip susiklostys vietinių ir nevietinių santykiai tokioje pluriališkumu pasižyminčioje visuomenėje.

Tačiau šio tyrimo tikslas yra ne žmonių mobilumo intensyvėjimas ar galimi jo stabdymo mechanizmai. Autorius vadovaujasi principu, kad žmonių mobilumo

- 1 Wells, S. *Pandoros sėkla*. Nenuspėta civilizacijos kaina. Vilnius: Eugrimas, 2013, p. 8.
- 2 Bauman, Z. *Globalizacija: As conseqüências humanas*. Rio de Janeiro: Jorge Zahar Editor, 1999, p. 19.
- 3 Un.org. *232 million international migrants living abroad worldwide–new UN global migration statistics reveal* [interaktyvus]. 2014 [žiūrėta 2014-02-20]. <<http://esa.un.org/unmigration/wallchart2013.htm>>.
- 4 Coleman, D. *Immigration and Ethnic Change in Low-Fertility Countries: A Third Demographic Transition*. [interaktyvus]. 2006, p. 401 [žiūrėta 2014-02-20]. <<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480HYPERLINK> “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “<http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787>”&HYPERLINK “[http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4](http://www.jstor.org/discover/10.2307/20058898?uid=3738480&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103597726787)

sparta bei visuomenių sudėties kaita yra *de facto* nesustabdomas demokratiškų visuomenių procesas. Straipsnyje analizuojami reagavimo į šį *de facto* procesą, visuomenės pliurališkumo dinamikos, pliuralios visuomenės raidos klausimai.

Apžvelgdamas šią problemą ir siekdamas atsakyti į kiliusius klausimus straipsnio autorius siūlo savo sukurtą originalų modelį, pavadintą KSAK modeliu.

Pliuralioje visuomenėje egzistuoja skirtingai realybę suvokiantys ir traktuojantys individai (Bartochevis, 2013), todėl ieškant socialinės darnos negalima vadovautis universalumo principu. Šiuo atveju socialinę darną galima pasiekti tik per kompromiso, konsensuso paiešką, pasikliaujant sąmoningu dialogu. „Konsensusas prasideda nuo dialogo, nuo pasikeitimo idėjomis, turint tarpusavio supratimo siekį.“⁵ Straipsnio autorius siūlo bendro „stalo“, prie kurio sąmoningai sėda skirtingai realybę suvokiantys ir traktuojantys, bet konsensuso siekiantys individai, modelį. O šio konsensuso ieškojimo „stalo“ keturių „atramų“ esmę perteikia šie keturi teiginiai:

1. Tolerancija kaip galutinis tikslas skirtingų kultūrų kontekste sukuria nelygų santykį, kai yra, kas toleruoja ir kas toleruojamas. Šiame scenarijuje ta dalis visuomenės, kuri toleruoja, tik leidžia, kad egzistuotų ta „kita“ dalis, bet tik kaip atskira, o ne kaip skirtinga dar viena visuomenės dalis – kas būtų sėkmingos integracijos proceso rezultatas.
2. Intensyvi interakcija su „kitais“ yra pasidalijimas žinojimu, kas veda į pažinimą ir gali reikšti autentiškumo vertinimą bei identiteto sustiprėjimą. Šiuo atveju homogenizacija būtų tik mitas. „Kito“ svarba mano identiteto tobulėjimui ir netgi mano „aš“ egzistavimui, autentiškumo išsaugojimas kaip vertybė ir homogeniškumo suvokimas, kaip galima, tačiau nebūtina pasekmė tarpkultūriniam procese, – t. y. supratimai, kurie mažai propaguoti, tačiau tai yra neatsiejami dalykai nuo žmogaus „natūros“ peržengimo galimybės taikant „kito“ priėmimui ir pasitikėjimui interakcijoje, t. y. „kito“ svarba ir autentiškumo išsaugojimas yra esminiai veiksniai, kad žmogus galėtų peržengti savo prigimtine baimę priimti „kitą“, „nepažįstamą“. Šis prigimties peržengimo žingsnis yra iššūkis, tačiau priklauso žmonijos sąmoningumo raidos procesui.
3. Sėkmingo pliurališkumo įgyvendinimo visuomenėje lygis turi sąsają su gerovės pasiekimo visuomenėje lygiu.
4. Sėkmingas pliurališkumo įgyvendinimas yra visuomenių raidos proceso dalis.

Šie keturi teiginiai sudaro autoriaus sukurtą naują keturių „stalo atramų“ konsensuso (toliau KSAK) modelį. Kad šie teiginiai būtų tvirti pagrindai praktinei konsensuso siekiamybei, juos būtina pagrįsti empiriškai ir teoriškai.

Šio straipsnio tikslas yra pagrįsti autoriaus sukurtą KSAK modelio teiginius remiantis moderniosios ir postmoderniosios sociologijos – Emilio Durkheimio funkci-

5 Habermas, J. *Mudança estrutural da esfera pública*. Rio de Janeiro: Tempo, 2003, p. 35.

onalizmo ir Zygmunto Baumano takiosios modernybės – bei Edgardo Morino kompleksiško teorijomis. Tad iškeliami šie uždaviniai:

- a) Apžvelgti KSAK modelį iš funkcionalizmo perspektyvos.
- b) Analizuoti KSAK modelį iš takiosios modernybės perspektyvos.
- c) Išnagrinėti KSAK modelį iš kompleksiško teorijos perspektyvos.

Tų „atramų“ (teiginių) sujungimas į vieną bendrą (KSAK) modelį bei kiekvieno iš jų iškėlimas kaip būtino ir priklausomo vienas nuo kito pagrindžia modelio ir šio straipsnio naujumą.

Šiame darbe remtasi įvairia teorine literatūra, daugiausia portugalų, ispanų, italų ir anglų kalbomis.

1. KSAK modelis iš funkcionalizmo perspektyvos

Pagal E. Durkheimą, visuomenės vystosi, ir šį vystymąsi galima analizuoti per jų funkcionavimo sudėtingumą. Primityvias visuomenes palaiko mechaniško solidarumo jėga, ji veikia kaip laikrodžio mechanizmas su keletu pavarų: kiekviena pavara turi skirtingą funkciją, bet jos mažai skiriasi viena nuo kitos⁶. Šiame etape socialinę darną garantuoja itin tvirtos ir neginčijamos vertybės. Moderni visuomenė funkcionuoja organiško solidarumo principu. Ryškėja vis didesnė darbo pasidalinimo diferenciacija ir atsiranda specializacijų įvairovė. Šiuo atveju visuomenę galime lyginti su gyvu organizmu, kurio organai labai skirtingi, tačiau priklauso vienas nuo kito. Šiame etape moralė praranda, tuo tarpu įstatymai įgyja svarbą socialinei darnai. Šiandien, postmodernybės laikais, šie procesai (modernios visuomenės) suintensyvėjo.

Organizmo „protas“ yra valstybė, atsakinga už visuomenės funkcionavimo koordinavimą⁷ – tam ji turi įstatymų bei švietimo kontrolę. Būtent įstatymai (trumpalaikėje perspektyvoje) ir švietimas (ilgalaikėje perspektyvoje) yra valstybės priemonė įgyvendinti savo misiją: „valdyti kolektyvinį elgesį“⁸, kas palaipsniui gali nulemti naujų įpročių bei vertybių atsiradimą.

Šiame vis sudėtingesniame organizme randasi vis daugiau skirtingų organų, tačiau negali atsirasti „keistų“, kurie tik iš dalies prisidėtų prie organizmo funkcionavimo. Skirtingi organai yra sudėtingo organizmo sudėties dalys, o „keisti“ – tik svoris jam.

Nevietiniai yra visuomenės grupė, kuriai gresia „svorio“ likimas. Kadangi ši grupė dažniausiai nesidalina tomis pačiomis vertybėmis kaip vietinių dauguma, jos dalyvavimas visuomenėje remiasi įstatymais (trumpalaikėje perspektyvoje) ir švietimu (ilgalaikėje perspektyvoje). Tačiau ta pozicija, kurios demokratiškos valstybės, reaguodamos į nevietinių padėtį, dažniausiai laikosi (kas atsispindi įstatymuose ir švietime), iškelia toleranciją kaip pagrindinį tikslą, vedantį link socialinės darnos. Bet

6 Durkheim, E. *As regras do método sociológico*. São Paulo: Martin Claret, 2003, p. 25.

7 Durkheim, E. *Lições de sociologia: a moral, o direito e o Estado*. São Paulo: Universidade de São Paulo, 1983, p. 47.

8 *Ibid.*

tai gali būti netinkamas sprendimas, kadangi gali dar labiau stumti nevietinius į „svorio“ padėtį.

Santykiai, kurie paremti tolerancija, negali būti pripažinti lygiais, nes tokiuose santykiuose visada yra tas, kuris toleruoja, ir tas, kuris yra toleruojamas, ir pirmasis yra viršesnis, nes toleruoja, bet gali ir netoleruoti. „Autoritetė egzistencija, kuri turi galią toleruoti, priešinasi mąstymo laisvei, nes toleruoja, bet gali netoleruoti, ir netinka tuose santykiuose, kur abi pusės turėtų būti vienodos“ – taip jau XVIII amžiuje rašė Honoré Mirabeau, kritikuodamas toleranciją⁹. C. M. Cardoso teigia, kad tolerancija, suprata kaip kažkas tyras, homogeniškas, kylantis iš universalių vertybių, veda į žmogaus pliorališkumo paneigimą, priskiriant „kitiems“ nuolankumo vaidmenį: nenormalų, keistą, manipuluotą¹⁰.

Todėl valstybė turi būti aktyvesnė ir siekti socialinei darnai būtinos integracijos, kad visi visuomenės nariai dalyvautų kaip visaverčiai¹¹, kad skirtingos visuomenės dalys nebūtų tik „keisti organai“, kurie tik suteikia „svorį kūnui“, o būtų dar vienos skirtingos dalys, prisidedančios prie bendro visuomenės funkcionavimo.

Bet, kai siekiama integracijos, atsiranda asimiliacijos pavojus. Pagal A. Giddensą, asimiliacija yra toks reiškinys, kai „imigrantai atsisako savo prigimtinių papročių bei praktikų ir performuoja savo elgseną pagal daugumos normas ir vertybes“¹². Vadovaujantis asimiliaciniu požiūriu, „iš imigrantų reikalaujama pakeisti kalbą, aprangą, gyvenimo būdą ir kultūrinės pasaulėžiūras, o tai iš dalies sudaro integravimąsi į naują socialinę tvarką“¹³. Negalime painioti integracijos su asimiliacija¹⁴, kadangi būtent plioralizmas suteiktų gerovę visuomenei per plioralias ekonominės, socialinės, politinės pažangos galimybes. Toks „organizmo“ sudėtingėjimo potencialas negali dingti visuomoje (asimiliacijos atveju) ar sukelti sunkumų organizmui (izoliacijos atveju). Todėl valstybė, kaip organizmo „protas“, kaip „valdžios aparatas“¹⁵, atsakinga už socialinę darną ir visavertę visuomenės funkcionavimą, suvokdama integracijos svarbą, skatina interakciją, kad „kiti“ nebūtų „keisti“, tik liktų „skirtingi“, skatindama branginti autentiškumą. Autentiškumo saugojimo sklaida turėtų būti susieta su interakcijos svarbos sklaida, kadangi tokiu atveju interakcija yra susipažinimas ir žinių pasidalinimas; yra tai, kas prisideda prie žinojimo, o ne tai, kas jį atima (homogenizacijos atveju). Tad integracija, interakcija ir autentiškumo išsaugojimo garantavimas yra iškeliami kaip teisė (trumpalaikėje perspektyvoje) ir vertybė (ilgalaikėje perspektyvoje).

9 André, J. M. *Diálogo intercultural, utopia e mestiçagens em tempos de globalização*. Coimbra: Ariadne Editora, 2005, p. 124.

10 Cardoso, C. M. *Tolerância e seus limites*. São Paulo: UNESP, 2003, p. 128.

11 Bartochevis, V. Politiniai bei filosofiniai atsakymai multikultūrinei visuomenei. *Tiltas į ateitį*. 2013, 1 (7): 128.

12 Giddens, A. *Sociologija*. Kaunas: Poligrafija ir informatika, 2005, p. 246.

13 *Ibid.*

14 *Ibid.*

15 Durkheim, E. *Divisão do trabalho social*. Lisboa: Martins Fontes, 1997, p. 103.

Jeigu, kaip teigė E. Durkheim¹⁶, pagal visuomenės sudėtingėjimo lygį galime nustatyti visuomenės vystymosi lygį, sėkmingas pliuralizmo įgyvendinimas (kas aiškiai prisideda prie visuomenės sudėtingėjimo) nėra anomalus laikinas reiškinys, bet yra visuomenės vystymosi proceso dalis.

2. KSAK modelis likvidžiam pasaulyje

E. Durkheimas pabrėžia labai aiškia valstybės kontrolės funkciją, valstybė kaip didžiojo „organizmo“ protas, kaip „sodo Sodininkas“¹⁷, kuris gali koordinuoti funkcijas ir bando „pačiupti tvarką“, tuo tarpu Z. Baumanas ragina nusiteikti gyventi pasaulyje, kuriame bandymas ką nors „ranka apčiuopti“, tuo labiau bandymas ką nors kontroliuoti baigiasi nusivylimu. Kuo labiau bandoma primesti tvarką, tuo daugėja chaoso¹⁸. Z. Bauman¹⁹ teigia, kad šiandien „Sodininkas“ jau ne toks įtakingas, ir patys „augalai“ auga kiek norės ir į tas puses, į kurias tik norės. Šio autoriaus nuomone, ryškiausias mūsų eros bruožas yra judėjimas, viskas yra judesyje ir neturi nuolatinių formų: nieko negalime ilgiau apčiuopti, nes tuoj išsilieja „pro pirštus“. Nebėra tvirtų kelių, kuriais galima žengti ir beabejojant siekti tikslų, kurie *a priori* buvo nubrėžti, kadangi ir tikslai yra likvidūs. Mūsų eros sudėtis yra taki. Nei santykiai, nei vertybės, nei perspektyvos nebeturi apibrėžtų formų, nebėra solidūs, ir šiame nesolidžiam pasaulyje esame priversti visada judėti, kad nenuskėstumė. Modernybei nepavyko įvykdyti tai, ką žadėjo: visiškai tvarkyti ir kontroliuoti gamtą ir visuomenę²⁰. Postmodernybėje, kurioje gyvename, kontingencija ir ambivalencija įsikūrė visam laikui, ir tik lieka prisiderinti prie naujos realybės: gyventi dviprasmiškame pasaulyje ir nebandyti šio dviprasmiškumo panaikinti, nes tai beprasmiška. Visos pastangos rasti tvarką vedė į dar didesnę ambivalenciją ir kontingenciją²¹.

Ši taki modernybė, kurioje gyvename, pasižymi vis ryškėjančia individualizacija. Modernybėje jau įvyko individualizacijos procesas, tačiau tas priemonės, kurias individas turėdavo, kad pereitų nuo individo *de jure* į individą *de facto*, būdavo nubrėžtos ir duotos. Postmodernybėje tos priemonės yra privatizuotos ir neapibrėžiamos²², individas įgyvendina savo individualumą *de facto* per autorefleksiją.

16 Durkheim, E., *supra* note 6.

17 Rodríguez, P. C. Zygmunt Bauman y el problema del orden: una mirada sociológica a la modernidad y la posmodernidad. *Revista Colombiana de Sociología*. Bogotá D.C.: UNC, 2005, p. 282.

18 *Ibid.*

19 Bauman, Z. Modernidad y ambivalencia. En: Beriain, J. (Comp.). *Las consecuencias perversas de la modernidad*. Barcelona: Editorial Anthropos, 1996.

20 Bauman, Z. *Modernidade e ambivalência*. RJ: Jorge Zahar Editora, 1999.

21 Rodríguez, P. C., *supra* note 17, p. 284.

22 Abreu, C. P. *A sociedade da modernidade líquida de Zygmunt Bauman*. São Paulo: USP, 2012, p. 34.

Pagrindinis šio individualizacijos gilėjimo proceso bruožas, pagal Z. Baumaną, yra būtent autorealizacijos suasmeninimas ir tikslų fragmentacija²³. Atsidūręs galimybių „miške“, pats individas gali / privalo spręsti, kokia kryptimi žygiuoti link savirealizacijos, kuri taip pat nebeturi *a priori* formos – kiekvienas nubrėžia savo realizaciją. O kadangi kiekvienas iš mūsų esame nepastovi, besikeičianti būtybė, savirealizacija taip pat nuolat keičiasi, kaip ir keliai link jos.

Tad būdamas laisvas, turėdamas autorefleksiją kaip vienintelį įrankį elgtis su laisve, kurios pasekmė yra atsakomybės našta (kadangi pats gali / privalo pasirinkti, pats atsakys už veiksmus, už savo sėkmę ar žlugimą), individas yra priverstas visą laiką judėti link savirealizacijos, kuri gali nuolat keistis ir todėl nuolat versti jos siekti.

Tokioje individualizacija pasižyminčioje realybėje yra akivaizdu, kad socialiniai santykiai nebesiremia išorinėmis taisyklėmis, išorinėmis vertybėmis, išankstiniais įpročiais, o remiasi į asmeninį norą ar būtinybę (kurie yra likvidūs), tad susitarimai, „sutartys“, nebegali reikšti saugumo, kadangi „galiojimo laikas“ visais atvejais yra neterminuotas. Būtent nesaugumas yra dar vienas mūsų eros bruožas.

Dviem žmonėms, kurie nusprendžia būti pora, apsisprendžia gyventi kartu ir dalintis akimirkomis ir jausmais, autorefleksija padeda suvokti, kad tai yra naudinga: tokia sutartis gali padėti save realizuoti arba bent padėti save tobulinti (kas yra priemonė pasiekti savirealizaciją). Jei viena iš santykio šalių pastebės, kad ta sutartis nebenaudinga ar nebereikalinga – ji bus nevaržomai sulaužyta. Sudarymo, palaikymo ir sulaužymo principu grindžiami ir visi kiti santykiai. Vyksta nuolatinis svarstymas, ar tie santykiai naudingi, ar reikalingi asmenybės augimui.

Todėl galime teigti, kad socialinė sanglauda yra įmanoma tik dėl bendro kiekvieno individo tikslo – savirealizacijos. Dėl šios priežasties yra interesas palaikyti taiką ir gerus santykius, kadangi kitu atveju – gyvenant konfliktuojant – atsiranda sunkumų ir trukdžių pasiekti savo tikslą.

Šiame kontekste pliuralioje visuomenėje tolerancijos pozicija, kuri siejasi su „leidimu gyventi“ ir ignoravimo pozicija, yra nenaudinga, palyginti su plačiomis integracijos galimybėmis. „Kitas“ yra tokia „teritorija“, prie kurios negali būti sienų. Kadangi privalome judėti į visas puses ieškodami savitobulėjimo, link savirealizacijos, būtų prieštaringa reaguoti į „kitą“ kaip į nepriimtina, nepasiekiamą teritoriją. Suvokiame, kad interakcija yra galimybė tobulėti ir žygiuoti link savirealizacijos. Šiuo atveju tas „kitas skirtingas“ yra skirtingų patirčių, skirtingų žinių šaltinis, todėl interakcija, pasidalijimas gali sukurti abipusį augimą (o baimę prarasti savo identitetą – autorefleksijoje suvoktume vėlgi kaip savęs tobulinimo trukdį). Asimiliacijos pavojus, kuris atsiranda interakcijos procese, yra numalšintas dėl galimo „sutarties“ sulaužymo – jeigu viena iš santykio pusių pastebės, kad neauga, o dingsta, kad vyksta ne pasidalinimas, o atėmimas – galima santykio sulaužymo galimybė. O santykio sulaužymo pasekmė – konfliktų ar / ir izoliacijos atsiradimas, kas sukuria barjerus ir prieštarauja

23 Abreu, C. P., *supra* note 22, p. 36.

judesiui, sudaro sunkumus laisvam savirealizacijos ieškojimui. Šių veiksmų-pasekmių suvokimas padės interakcijos svarbą ir kartu išvengti homogenizacijos pavojų.

Kai visuomenėje, nepaisant jos pliurališkumo, sėkmingai palaikomi socialiniai santykiai, šių santykių nauda akivaizdi kiekvieno individo gerovei, kadangi tai reiškia, kad visuomenė yra taki, lanksti, pralaidi, atvira, t. y. tokia, kokia ir reikalinga individo klestėjimui / vystymuisi postmodernybėje. Todėl atvira ir pralaidi visuomenė yra tokios modernybės proceso dalis. Ji nėra laikinas reiškinys, o pačios visuomenės evoliucijos rezultatas, atsakas į šiuolaikinę likvidžią realybę.

3. KSAK modelis iš kompleksiško teorijos perspektyvų

E. Durkheimio funkcionalizme išryškinta tvarkos svarba, Z. Baumano takiosios modernybės teorijoje pabrėžiama netvarka, o pagal E. Moriną, tvarka ir netvarka yra neatsiejamai susijusios, jos „yra priešės: viena bando nuslopinti kitą, bet tuo pat metu sukuria pusiausvyrą ir kompleksškumą“²⁴. Šis autorius teigia, kad privalome mokėti gyventi su prieštaravimais, tvarka ir netvarka, vieningumu ir įvairove, kadangi nors ir konkurencingi bei antagonistiški – jie pirmiausiai papildo vienas kitą. Galime juos atskirti, bet neiškirti²⁵. Tai yra kompleksiško suvokimo / mąstymo esmė.

E. Morin siūlo suprasti tą realybę, kurioje dabar gyvename, ir reaguoti į jos kylančius iššūkius per kompleksiško teoriją. Šis autorius teigia, kad „paprastumas yra minties barbaras, o sudėtingumas yra minčių civilizavimas“²⁶. Bet terminą „kompleksiškumas“ jis suvokia plačiąja prasme: *complexus* reiškia tai, kas yra „susiūta“ kartu. „Pastebime kompleksškumą, jei tie elementai, kurie sudaro visumą, yra skirtingi, bet kartu – neatskiriami; jeigu yra tarpusavyje susijęs „audinys“ tarp žinojimo objekto ir jo konteksto, tarp dalių ir visumos, tarp visumos ir dalių, tarp dalių tarpusavyje. Tokiu atveju sudėtingumas yra ryšys tarp vieningumo ir įvairovingumo.“²⁷

Kompleksiškumo teorija priešinasi paradigmai, kuri skeidžia vieningumo ir įvairovės dichotomiją, ir peržengia tiesinį mąstymą – tiek jo redukcinę pusę, per kurią žvelgia tik į dalis, tiek jo totalitarinę pusę, per kurią apžvelgia tik visumą²⁸.

E. Morin²⁹ pabrėžia, kad suvokti realybę kaip „vienį“ ir tuo pat metu – „įvairių“ ir padaryti, kad šios dvi logikos susipintų, papildytų viena kitą, leisdamas pasiekti nubrėžtus tikslus, yra pagrindinė mokslo problema.

24 Morin, E. *O método: o conhecimento do conhecimento*. Lisboa: Publicações Europa-América, 1987, p. 107.

25 Waquil, M. P. *Princípios da pesquisa científica em ambientes virtuais : um olhar fundamentado no paradigma do pensamento complexo*. Porto Alegre: Universidade Federal do Rio Grande do Sul.

26 Markun, P. *O melhor do Roda viva: Internacional*. São Paulo: Conex, 2005, p. 179.

27 Morin, E. *Os sete saberes para a educação do futuro*. Lisboa: Instituto Piaget, 2002, p. 42.

28 Oliveira, G. F. *Da diversidade à interculturalidade: Um desafio pedagógico no contexto do Ensino Básico Integrado em Cabo Verde*. Compostela: Universidade de Santiago de Compostela, 2012.

29 Morin, E., *supra* note 24.

Šiame kontekste visuomenės pliurališkumas yra kompleksiška problema, o tolerancija yra „paprastas“ atsakymas. Kadangi tolerancija (kaip galutinis tikslas) yra prielaida ignoravimui ir izoliacijai, kuri vysto tik vieningumą, t. y. dvigubą vieningumą – priimančios visuomenės ir atvykėlių. Tolerancija atskiria ir išskiria.

Šiai kompleksiskajai realybei reikalingas integracijos kompleksiškumas, kai ieškoma vieningumo ir tuo pat metu visuomenės elementų įvairovės apsaugos³⁰. Bet taip pat reikia atkreipti dėmesį, kad integracijos procesas gali remtis į vieną iš šių dviejų tikslų: priimančios visuomenės gerovę arba atvykėlių gerovę, tačiau vėlgi tai yra paprastas kelias. Šiai sudėtingai problemai išspręsti būtina pasiekti, kad ir priimanti visuomenė, ir atvykėliai galėtų bendrame tikslu (integracijoje) atrasti savo tikslus. Tam būtina ieškoti kompromisų, kad visuomenei būtų įmanoma rasti puiausvyrą ir pasikeisti, atžvelgiant į savo bei atvykėlių interesus³¹.

Integracija remiasi į nuolatinę interakciją ir į skirtingumo įvertinimą (branginimą). Kompleksiškoje realybėje individas ir jo autonomija yra vertybės, kadangi palaiko įvairovę. Tačiau ir pati autonomija šioje realybėje yra priimama kaip sudėtingas derinys – kaip „priklausoma autonomija“³². Jeigu pasaulis (visuma) ir individas (dalis) yra neatskiriami, jo autonomija yra priklausoma: nėra visuomenės be individų, ir nėra individo su dvasia, kalba ir kultūra ir tuo pat metu be visuomenės. Tuo metu, kai individas patiria savo kultūrinės aplinkos įtaką, taip pat turi įgimtą autonomiją, kas leidžia jam išvengti visiško kultūrinio bei socialinio determinizmo³³. Tad būti individu reiškia ne tik turėti autonomiją, bet ir būti priklausomam. Priklausomam nuo genetiško paveldimumo, nuo gamtos aplinkos, nuo socialinių normų, kuriomis per kultūrą įgyjamas būdas pažinti, elgtis ir pasiekama mąstymo autonomija³⁴. Dar galime pridurti – priklausomam nuo visuomenės sudėtingumo tam, kad išsaugotų ir palaikytų gyvenimo autonomiją.

Žmonės yra kompleksiški, „turintys biologines, socialines bei individualias savybes“³⁵, kurios vienos nuo kitų yra priklausomos ir veikia viena kitą. Todėl kompleksiškoji visuomenė yra palankiausia individualioms autonomijoms. „Stiprus kompleksiškumas susijęs su komunikacijų vystymu, su ekonominiu bei idėjų pasikeitimu, su antagonizmo „žaidimu“ tarp interesų, impulsyvumo ir nuomonių“³⁶. Kuo didesnis pliurališkumas ekonominėje, politinėje ir kultūrinėje sferoje, tuo didesnės laisvės ir

30 Mirotnshnik, V. L. *Integração e escola em populações imigrantes da ex-URSS*. Lisboa: Universidade Nova de Lisboa, 2008, p. 37.

31 *Ibid.*, p. 36.

32 Morin, E. *O método 5: a humanidade da humanidade*. Porto Alegre: Sulina, 2005, p. 270.

33 Santos, L. M. L.; Pelosi, E. M.; Oliveira, C. M. *Teoria da Complexidade e as múltiplas abordagens para compreender a realidade social*. Londrina: UEL, 2012, p. 65.

34 Morin, E., *supra* note 32.

35 Santos, L. M. L.; Pelosi, E. M.; Oliveira, C. M., *supra* note 33, p. 89.

36 Morin, E., *supra* note 32, p. 274.

individualių pasirinkimų galimybės, tuo mažiau gyvenimas yra priklausomas nuo biologinio paveldimumo, nuo visuomenės ir nuo kultūros³⁷.

Laipsniškas perėjimas nuo kompleksiškos realybės atpažinimo, priėmimo iki mokėjimo į ją kompleksiskai reaguoti (t. y. kompleksiskais atsakymais), E. Morino nuomone, veda į laipsnišką sąmoningumo, mąstymo, interpretavimo, reakcijų (veiksmų), dalyvavimo, problemų ir institucijų kosmopolitiškumą, kas leis pasiekti „Žemės-tėvynės“ suvokimą³⁸, t. y. leis įsisąmoninti pasaulinį pilietiškumą.

Jeigu Žemės-tėvynės idėja yra dažniausiai suvokiama kaip utopinis siekis, kompleksiškos visuomenės sėkmingas veikimas, lydimas sėkmingo pliuralizmo įgyvendinimo visuomenėje, yra kompleksiškosios realybės reikalavimas.

Išvados

1. Galime teigti, kad tolerancijos siekimas, kaip galutinis tikslas, yra klaidinga pozicija reaguojant į visuomenės sudėties pliurališkumą, kai būtina siekti integracijos.

- 1.1. Sudėtingame „organizme“ (visuomenėje) yra skirtingų „organų“ ir jų vis daugėja, tačiau negali atsirasti „keistų“, kurie nevisapusiškai prisidėtų prie „organizmo“ funkcionavimo. Skirtingi „organai“ yra sudėtingo „organizmo“ dalys, o keisti – tik svoris jam. Tolerancijos siekimas, kaip galutinis tikslas, yra prielaida ignoravimui ir izoliacijai, kas sudaro sąlygas „keistųjų organų“ atsiradimui. Todėl geram „organizmo“ funkcionavimui būtina visų „organų“ integracija.
- 1.2. Tolerancija yra nenaudinga, palyginti su plačiomis integracijos galimybėmis, kadangi gyvename likvidžioje realybėje, privalome judėti ir išvengti ribų, privalome judėti į visas puses ieškodami savitobulėjimo, link savirealizacijos, todėl būtų prieštaringa reaguoti į „kitą“ kaip į ignoruojamą „teritoriją“.
- 1.3. Tolerancija yra „paprastas atsakymas“ kompleksiškoje realybėje, kurioje galima atskirti, tačiau negalima išskirti – kas yra tolerancijos pozicijos padarinys. Todėl reikalingas kompleksiškas integracijos atsakymas, kuris ieško vienybės ir tuo pat metu – visuomenės elementų įvairovės apsaugos.

2. Intensyvi interakcija su „kitais“ yra pasidalijimai žinojimu, kas veda į pažinimą ir gali reikšti autentiškumo vertinimą bei identiteto sustiprėjimą. Šiuo atveju homogenizacija būtų tik mitas.

- 2.1. Interakcija yra galimybė, kad „kiti“ nebūtų „keisti“, tik liktų skirtingi. „Organizmui“ interakcija tarp „organų“ ir kartu – tų „organų“ skirtingumo saugojimas yra jo gerojo funkcionavimo klausimas.
- 2.2. Interakcija yra galimybė tobulintis ir žygiuoti link savirealizacijos. „Kitas skirtingas“ yra skirtingų patirčių, skirtingų žinių šaltinis, todėl interakcija, pasidalijimas gali sukurti abipusišką augimą. Šiuo atveju asimiliacijos pavo-

37 Santos, L. M. L.; Pelosi, E. M.; Oliveira, C. M., *supra* note 33, p. 65.

38 Spreafico, A. *Sociedade e Cultura*. Goiânia: UFG, 2009, p. 133.

jus yra numalšintas dėl galimos „sutarties sulaužymo“ – jeigu viena iš santykio pusių pastebės, kad neauga, o dingsta, kad vyksta ne pasidalinimas, o atėmimas – galima santykio sulaužymo galimybė.

- 2.3. Kompleksiškoje realybėje vieningumas ir įvairovė yra branginami dėl nuolatinės jų interakcijos, kas yra pačios kompleksiausios realybės esmė. Jeigu nevyksta interakcija, nėra prieštaravimo, ir egzistuoja tik vienybė (dėl izoliacijos ar dėl asimiliacijos). Kompleksiškai realybei individas ir jo autonomija, kaip ir interakcija, yra vertybės, kadangi palaiko įvairovę.
3. Sėkmingo pliurališkumo įgyvendinimo visuomenėje lygis turi sąsają su gerovės pasiekimo visuomenėje lygiu.
 - 3.1. Pagal funkcionalistinę teoriją pliuralizmas suteikia gerovę visuomenei per pliuralias ekonominės, socialinės, politinės pažangos galimybes. Toks potencialus „organizmo“ sudėtingėjimas negali dingti visuomenėje (asimiliacijos atveju) ar tapti „sunkumu organizmui“ (izoliacijos atveju).
 - 3.2. Takiame modernybėje sėkmingame pliurališkumo įgyvendinime glūdi kiekvieno individo gerovė, kadangi tai reiškia, kad visuomenė yra likvidi, lanksti, pralaidi, atvira, t. y. tokia, kokia ir reikalinga individo klestėjimui / vystymuisi postmodernybėje.
 - 3.3. Žmogus yra kompleksiškas, todėl kompleksiška visuomenė, kurią lydi sėkmingas pliurališkumo įgyvendinimas, yra palankiausia jam, kad išplėtotų savo priklausomą autonomiją. Kuo didesnis pliurališkumas ekonominėje, politinėje ir kultūrinėje sferoje, tuo didesnės laisvės ir individualių pasirinkimų galimybės, tuo mažiau gyvenimas yra priklausomas nuo aplinkos, visuomenės ir kultūros.
4. Sėkmingas pliurališkumo įgyvendinimas yra visuomenių raidos proceso dalis.
 - 4.1. Sėkmingas pliuralizmo įgyvendinimas prisideda prie visuomenės sudėtingėjimo, ir tai reiškia, kad yra visuomenės vystymosi proceso dalis.
 - 4.2. Atvira, „pralaidi“, lanksti, pliurali visuomenė yra visuomenės evoliucijos etapo dalis, nes yra atsakas į likvidžią realybę.
 - 4.3. Sėkmingas pliuralizmo įgyvendinimas visuomenėje lydi sėkmingą kompleksiškos visuomenės veikimą, kuri yra kompleksiškosios realybės rezultatas.

Literatūra

Abreu, C. P. <i>A sociedade da modernidade líquida de Zygmunt Bauman</i>. São Paulo: USP, 2012. André, J. M. <i>Diálogo intercultural, utopia e mestiçagens em tempos de globalização</i>. Coimbra: Ariadne Editora, 2005.	Bartochevis, V. Politiniai bei filosofiniai atsakymai multikultūrinei visuomenei. <i>Tiltas į ateitį</i>. 2013, 1 (7). Bauman, Z. <i>Globalização: As conseqüências humanas</i>. Rio de Janeiro: Jorge Zahar Editor, 1999.

- dad. *Revista Colombiana de Sociologia*. Bogotá D.C.: UNC, 2005.
- Santos, L. M. L.; Pelosi, E. M.; Oliveira, C. M. *Teoria da Complexidade e as múltiplas abordagens para compreender a realidade social*. Londrina: UEL, 2012.
- Spreafico, A. *Sociedade e Cultura*. Goiânia: UFG, 2009.
- Un.org. 232 million international migrants living abroad worldwide—new UN global migration statistics reveal [interaktyvus]. 2014 [žiūrėta 2014-02-20]. <<http://esa.un.org/unmigration/wallchart2013.htm>>.
- Waquil, M. P. *Princípios da pesquisa científica em ambientes virtuais: um olhar fundamentado no paradigma do pensamento complexo*. Porto Alegre: Universidade Federal do Rio Grande do Sul, 2008.
- Wells, S. *Pandoros sėkla. Nenuspėta civilizacijos kaina*. Vilnius: Eugrimas, 2013.

THE MODEL OF FOUR “TABLE LEGS” FOR CONSENSUS FROM THE PERSPECTIVE OF FUNCTIONALISM, LIQUID MODERNITY AND COMPLEXITY THEORY

Vladas Bartochevis

Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary. *Based on the principle that the intensification of people mobility and societies configurations differentiation is the ongoing process de facto in societies living under democratic values, reaction to the dynamism of the plurality in societies is one of the most urgent problems in the contemporary world.*

Focusing on this problem and trying to find answers for it, the author of this article created a unique model: KSAK model. KSAK is the abbreviation in Lithuanian of the phrase “The four “table legs” for consensus” (Keturios “stalo atramos” konsensusui). The objective of this model is to provide strong premises for the pursuit of consensus. In pluralistic societies, where living individuals differently perceive and react to reality, social cohesion cannot be sought through universalism. In this case, this cohesion can be reached only by compromise, by pursuit of consensus.

The KSAK model consists of four main affirmations. These affirmations raised by the KSAK model require being analyzed and confirmed empirically and theoretically, being a strong base for the model, and consequently, to the “table” for consensus it might have a firm basis. Therefore, the goal of this article is to analyze the affirmations of the new model created by the author of this article, through various sociological perspectives, namely through the modern and postmodern sociological theory. For this, as a representative of modern sociology, functionalism of Émile Durkheim was chosen. As representatives of postmodern sociology, liquid modernity of Zygmunt Bauman and theory of complexity of Edgar Morin were chosen.

For the accomplishment of this work various theoretical literatures, mainly Portuguese, Spanish, Italian and English, were analyzed.

Keywords: *plural society, consensus, functionalism, liquid modernity, complexity, tolerance, integration.*

Vladas Bartochevis, Mykolo Romerio universiteto Mokslo centro vadybininkas. Mokslinių tyrimų kryptis: pliurali visuomenė, tarpkultūriškumas.

Vladas Bartochevis, Mykolas Romeris University, Research Center, Manager. Research interests: plural society, interculturality.